

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 9 (364), година XXIV

6 декември 2006 година

НА ПРАГА НА НОВИЯ НИ ОБЩЕСТВЕН ПРОЕКТ - НОМО NUOVO?

**НОБЕЛИСТКА
ПРИЗОВАВА
ДА БЪДАТ ЗАСАДЕНИ
1 МИЛИАРД ДЪРВЕТА
ПРЕЗ СЛЕДВАЩАТА
ГОДИНА**

НА СТР. 8

НА СТР. 4

**„ДА СЕ ВЕСЕЛИМ, ДОКАТО СМЕ МЛАДИ...“ - ИЛИ
ЗАЩО ВЪВ ФМИ ИМА ТОЛКОВА ОТЛИЧНИЦИ**

В Броя вземете още:

- НАЦИОНАЛНА СРЕЩА НА ДОКТОРАНТИТЕ ПО ФИЛОСОФИЯ И БОГОСЛОВИЕ
- 45 ГОДИНИ ПЛОВДИВСКА УНИВЕРСИТЕТСКА ФИЗИКА
- ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В НИДЕРЛАНДИЯ
- 10 ГОДИНИ СТУДЕНТСКИ ИСТОРИКО-АРХЕОЛОГИЧЕСКИ КЛУБ „ПРОФ. ВЕЛИЗАР ВЕЛКОВ“

НА ПРАГА НА НОВИЯ НИ ОБЩЕСТВЕН

Дамян БОРИСОВ

На 19.07.71г. едва десетхилядната армия, предвождана от Тарика и изпратена от емира на Северна Африка Муса ибн Нусаир в името на Аллах, неговия Пророк и омайадския халиф Уалид I, успява да разгроми войската на вестготския крал Родерих и поставя началото на планомерното завладяване на Иберийския полуостров, завършило няколко години по-късно.

Оттук нататък ислямът – по-редната и последна, от гледна точка на глобалната за човешките общества историческа значимост, редакция на културно-религиозната многопластовост на Близкия изток и Арабия – ще разшири своя периметър и в Европа. Така е и до сега. През 1492 г. в резултат на Реконкистата се слага край на арабското политическо присъствие на полуострова. Същата година Колумб тръгва на Запад в отговор на необходимостта да се намери нов път към Изтока, защото традиционният е контролиран от друга ислямска държава. Започва епохата на Великите географски открития, извела Европа /поне западната ѝ част/ до прага на Новия свят и Новото време и довела до изместване на цивилизационно значимия до този момент акцент, от Античността още, на Средиземноморска обменна координата. Светът излиза от рамките на Фр. Бейкн.

По същото време, когато маврите бранят Гренада, а “Ниня”, “Пинта” и “Санта Мария” достигат карибските острови, другият “юго-”европейски полуостров е вече изцяло завладян от османските турци и започва интегрирането му в създаващата се империя, която избистря все повече принципите на политическата си супремация в Евразия, а малко след това и в Северна Африка. Оттук нататък този “юго-”полуостров, Балканският, си остава по клише /а, може би, не без основание – той все още е “контактна зона на две цивилизации“/ друг.

Но всички тези събития стават в края на петнадесетото столетие, а за част от балканците, преди всички – гърци и българи, Новото status quo, свързано с етапното унищожаване на техните държави от османците, започва да се установява от век и половина. Ликвидирането на

българската държава след превземането на Търново на 17 юли 1393 г. и на българската държавност три години по-късно, а според някои – през 20-те години на XV в.¹, слага край на естественото ѝ диахронно и синхронно развитие. Европейци, населяващи част от европейския ареал, българите попадат в структурирането на един подчертано не-европейски по тип политико-социален таксис, което неизбежно дава отражения на всички нива в архитектониката на българския цивилизационен архетип. Деформирането на последния поставя с особена острота проблема за съхраняването на етническата идентичност в една перманентно демонстрираща се като репресивно-рестриктивна иноверна и, произтичащо оттука, инокултурна среда. Разрушена в хода на завоеването, от петнадесети век нататък традиционната корелация общество-държава-църква-култура започва да възстановява някои от своите сегменти, макар и силно видоизменени. Други обаче си остават *невъзродени*, въпреки едноименния период в общественото ни развитие.

Новото status quo по същество представлява и нов тип конвенционалност², в рамките на която дори чисто екзистенциалното оцеляване /или може би, най-вече то/ зависи от осмислянето на нова позиция /по-точно-самопозициониране/ в тази конвенционалност, моделирана чрез *пропозиция* към някои традиционни ценности, имплицирани в споменатата по-горе корелация, и *опозиция* към други, също традиционни, но опосредствани /и оттука – непризнати/ много по-осезаемо от новата конюнктура.

И опозицията, и пропозицията водят всъщност до изграждането и/или съхраняването на стереотипи, които са основни идентификационни маркери в българското пространство през

“Националният характер, както и всичко човешко, не е дар божии, а човешко творение. В хода на историята националният характер се изгражда, руши и съгражда отново.“

ХОСЕ ОРТЕГА-И-ГАСЕТ

XV-XVII в. Приемането /респективно – неприемането/ на “другия” или “другото” става въз основа на припознаването на стереотипа, изграден от обща етика или естетика, формирана, съхранявана и мултиплицирана в българските микропространства чрез колективната историческа памет, представляваща по думите на А. Фол “памет за поведение”, за спазване на ритуала /в най-общия смисъл на понятието/. Това е, което гарантира приемственост между миналото и настоящето. По този именно начин българското пространство се запазва българско, а оттука – и европейско /не само географски, но и по смисъла на цивилизационната дихотомия Европа-Азия/. Стереотипите от своя страна формират сложния емоционално-психологически комплекс, поддържащ специфичното състояние на духа, наречено манталитет, който, по думите на Ф. Бродел, “диктува отношенията, ориентира избора на поведение, създава или поддържа норми и забрани или най-общо насочва движението на обществото”.

Целта ми тук не е да направя обстоен обзор на ценностите, към които отношението е пропозиционно и които са преосмислени и реализирани като компенсаторни за българския етнос в рамките на Османската империя. Ще си позволя предпазливо да изразя съмнение относно съхраняването на една конкретна, формирана, както ни уверяват /а и самият аз съм убеден/ още в ранното ни средновековие³. Става въпрос за *държавата*, доколкото тя сама по себе си може да се разглежда като ценност, и установените релации /по вертикала/ общество-държава, пряко моделирани от отношението към последната. *Държавата* можем да разглеждаме като феномен в диахронното развитие на човешките общества, резултат от нуждата за самоорганизация и саморегулация, експонент на “вътрешната човешка необходи-

мост”, ако трябва да цитирам Н. Бердяев. В не толкова метафизичен план държавата можем да разглеждаме като институционален ансамбъл, реализиращ основната си функция – държавността /всъщност конвенционалност, “регламент”, детерминиращ реализацията на самоорганизацията и саморегулацията/. Българска държава и държавност съществуват от 632 г.⁴ Съхранението на последната през вековете се осъществява чрез перманентното провеждане на политики и политика за идейна ре/организация на потенциала ѝ – образуването на Дунавска България, представляващо фундаментално нов проект за развитие на българската държава чрез интегриране на славяни, християнизацията, културната унификация, което от своя страна води до образуването на българската народност⁵, населяваща ареал, който припознава като свой, и организирани в държава, която припознава като своя. От втората половина на XIV в., както бе посочено, балканците, и българите в частност, стават част от един процес, в резултат на който османската държава преодолява характера си на традиционен бейлик и започва да се оформя като вариант на централизирана многоетническа империя. Този процес, при който “номадизирана Мала Азия и аграризираните Балкани” се превръщат в една политическа цялост, се нарича османизация. За близо половин хилядолетие /което е значителен период дори в “дългата протяжност на времето”⁶/ българите живеят в чужд не само политически /в такъв сме били и в периода 1018-1185/6 г./, но предимно социално-културен порядък. И струва ми се, че именно през този период *девалира отношението към държавата като ценност в менталността на българите* – първоначално като рефлексивна опозиция срещу не-българската и непознатата в по-общ план агресивна иноре-

ПРОЕКТ - НОМО NUOVO?

лигиозност, изведена като етико-политически принцип в Османската империя, а в последствие и към държавата, в смисъла, посочен по-горе. И това отношение се превръща в траен манталитетен стереотип, неизживян в същността си и до днес /с извинение /.

Една от индикациите, вероятно, за промяната на отношението към държавата се съдържа в многобройните приписки по полетата на преписваната и използвана богослужбена литература. Тук няма да се прави анализ на същността на тези писмени фрагменти и тяхното значение, понеже по въпроса е казано много. Ще спра вниманието си конкретно върху някои случаи на титулуването на османските владетели и възможната интерпретация на тази информация. "Писа се книга... в дните на **самодържавния цар мюсюлмански амир** Мехмед бег в осемнадесетата година от царуването му, а от създаването на света – 6977 /1469/" или: "...в лето 1476 в дните на злочестия, злонравния и ненаситния Юда Мехмед бег цар". И отново: "...**цар султан Селим**" /има се предвид Селим I/, "...това беше в дните на **турския цар султан** Ибрахим", "В лето 1616... по време на **царя султана турски** Ахмед", "...при **турския цар султан** Мурад в лето 1623" и така нататък. През целия период XV-XVII в. приписките в тази си част имат еднакъв характер. Не е рядкост и демонстративната пейоративна оценка на самия владетел. Селим I е наречен "кръвник, блудник, винопий-

ца", Мехмед II – "злочест, злонравен и ненаситен Юда" и пр. Обърнато е вече внимание, че споменаването на суверена в случаи като този е всъщност експонент на спецификата на "историческото съзнание и отчитането на времето" в Средновековието. Едновременно с това обаче няма как да не направи впечатление използваната формула "цар султан" /"бег цар" – в по-ранен вариант/, където, струва ми се, е кодирано своеобразно амбивалентно отношение към държавата. Към държавата именно, а не към владетеля, защото султанската институция, а и личност, може би, се схващат като синтезиран модел на османската държава. Независимо дали ще го разглеждаме като връх на новостановената политико-социална пирамида, или като нейна сърцевина, същността на символиката не се променя. В османския вариант на средновековна политическа система "неограничеността на властта на владетеля е всеприета и всепризнатата норма". М. Вебер я определя просто като "султанизъм". Той именно е символът на османския централизъм.

Титулуването на османските султани с най-осмислената и "най-обобщена културно-политическа формула в средновековния държавен живот /**цар**/ показва своеобразно признание за легитимността на османската власт". Българите познават от доосманското си средновековие и припознават в рамките на

османската държава статута си на поданици в средновековна по характер държавно-политическа система. Използването на титлата **султан** обаче, имплицитно в себе си идеята за висша светска власт в рамките на Pax Islamica, допълнително подчертавана много често с етническото /но семантично натоварено с религиозно, в по-широк смисъл – цивилизационно различие/ определение **турски**, е експресивна форма на ментална опозиция срещу същността на тази

Герб на България в „Стематографията“ на Хр. Жефарович от 1741 г.

непреодолимо различна държавно-политическа система. И тази именно позиция, моделирана, съхранявана и предавана от генерация на генерация, някъде в еднотипно-монотонното отмерване на времето /в дългата му протяжност/ от Димитровден до Гергьовден и от Гергьовден до Димитровден, се трансформира в опозиция срещу държавата въобще. Такава си остава по мое мнение, както бе споменато по-горе, въпреки Възраждането.

Давам си сметка, че оценката за този период е традиционна апологетична /въобще не без основание/ и в съзнанието на широката общественост, и в историографията, посветена на този период. Но ще си позволя, отново предпазливо, да изразя известно съмнение единствено в онази й част, представяща ни възраждането на емпатията към идеята за необходимостта от българска държава като осмис-

лена необходимост от национален, вече, формат на самообединение, демонстрирана от 1762 г. до 1876 г. Защото, ако такъв процес бе протекъл, Априлското въстание щеше да се реализира действително като еманиация на **национално**освободителното ни движение, а не на малка част от българите, действително преживели личностния си и общостен /по смисъла на Възраждането/ катарзис по завета на Паисий Хилендарски.

"Мъжо, мил мъжо! Стопанино! Дали **воловце** си нямаше, или **сюрия овце**? За какво беше петимен на **къщата си**, та отиде да се биеш с турци и черкези? **Пусто останало и българското царство**". По този начин е оплакана първата жертва на въстанието.⁷ Едновременно с дълбоката лична трагедия се откроява отчетливо и една *парадигма на еснафската ценностна система*, в която държавата, било то и българска, заема незавидна позиция. Всъщност тези думи, пропити с мъката по изгубения близък човек, обясняват може би защо 26 години преди Април, Българският северозапад е обхванат от по-масово въстание, което в никакъв случай няма за цел да претендира за нещо повече от израз на недоволство срещу забавянето на започналите, но реализиращи се по ориенталски, поземлени реформи.

Вероятно девалвацията на държавата като ценност, формирана при консолидирането на българската народност през Средновековието, се дължи не само на пропозиционното отношение към манталитетния стереотип, формиран при интегрирането на българите в османската държава, но и на съществуващата в българското пространство алтернативна форма на организация с подчертан български етнически облик. Става въпрос за т.нар. "българска църковност" /при липса на Българска църква като институция/⁸, реализираща се на енорийско ниво в рамките на Константинополската патриаршия, Охридската архиепископия и отчасти – Печката патриаршия, съществуването на които, като форма на

БЕЛЕЖКИ

¹ Павлов, Пл., Тютюнджиев, Ив. Падането на България под османска власт. (Проблеми на периодизацията) ВИС, 4, 1988

² Терминът "конвенционалност" тук и по-нататък се разглежда в смисъл на общоприетата новоустановеност.

³ Кацунов, В. За някои национални ценности от Българското средновековие, В: История, 3-4/2000, стр.7

⁴ Солидаризираме се тук с тезата за "преливане" на държавност от Велика в Дунавска България.

⁵ По въпроса виж подробно: Ангелов, Д. Образуване на българската народност С., 1971

⁶ Тази словесна формула принадлежи на Фернан Бродел. Цит. по: Георгиева, Цв. Историята - митологизирана реалност, или митовете в историята, В: История, 5/1995, стр. 3

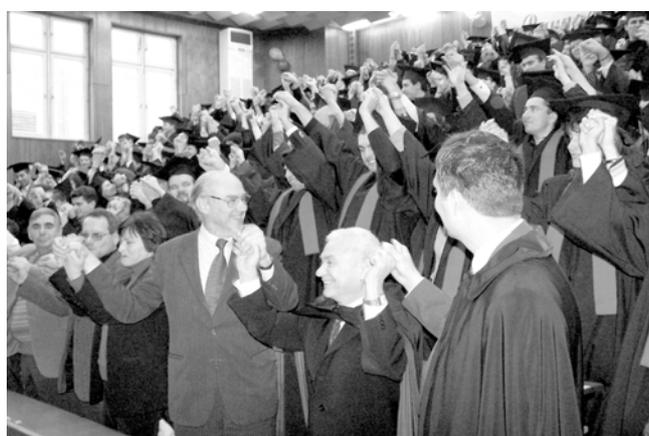
⁷ Цит. по Хаджийски, Ив. Психология на Априлското въстание, В: Оптимистична теория за нашия народ, т.1, 1974, стр. 301

⁸ По този въпрос виж: Тодорова, О. Православната църква и българите през XV-XVIII в., С., 1997

„ДА СЕ ВЕСЕЛИМ, ДОКАТО СМЕ МЛАДИ ...“ - ИЛИ ЗАЩО ВЪВ ФМИ ИМА НАЙ-МНОГО ОТЛИЧНИЦИ

Тържествената промоция на 42-я випуск във Факултета по математика и информатика се състоя на 4 ноември. Двете аули в новата сграда на Пловдивския университет пращяха по шеговите. Тази година випускът е огромен - общо 304 са завършили, от които 210 бакалаври по специалностите „Информатика“, „Приложна математика“, „Математика“ и „Математика и информатика“ и 94 магистри по специалностите „Софтуерни технологии“, „Приложна математика“, „Бизнес информатика с английски език“, „Обучение по математика в училище“ и „Обучение по информатика и информационни технологии в училище“. Освен тях тази година 70 души успешно завършиха своята допълнителна професионална квалификация за „Учител по математика“ или „Учител по информатика и информационни технологии“ в горния курс, както и 400 души за „Учител по информационни технологии“ в прогимназиалния курс.

Да поздравят абсолюенти от випуск 2006 бяха дошли

Преподаватели и абсолюенти, хванати за ръце, пяха заедно песента „Клетва“ на „Щурците“

ректорът на университета проф. д-р Иван Куцаров, почетният доктор на Пловдивския университет проф. д-р Грозьо Станислав, заместник-министърът на МОН Кирчо Атанасов, кметът на Пловдив д-р Иван Чомаков, народният представител доц. д-р Иван Иванов.

Тържеството бе подкрепено от много национални и международни фирми, които са настоящи и бъдещи работодатели на възпитаници на ФМИ -

OBS, Майкрософт България, Мусаласофт, Офис 21, Издателство Летера, Bulwork, Vianor, Винпром Пещера.

По традиция празникът започна с песента „Клетва“ на Щурците и продължи с едночасов концертен спектакъл. След това деканът доц. д-р Димитър Мекеров приветства випускниците, а накрая, вместо традиционните напътстващи думи, прочете част от забележителното слово на американския писател Курт Вонегът, произнесено в Масачузетския технологичен институт през 1997 г.

Двама абсолюенти пожелаха да споделят своите чувства в този вълнуващ ден. Първа взе думата Яна Колева, а след нея Невзяд Курназооглу (Република Турция) говори от името на чуждестранните студенти във випуска.

Всеки от официалните гости, както и представителите на Майкрософт и Мусаласофт, поздрави випускниците и участва във връчването на дипломите на отличниците, чийто брой тази година е 48. Ето и имената на абсолюентите, показали най-висок успех по време на следването си по отделните специалности: **Бакалаври** – Иван Минов, „Информатика“; Яна Колева, „Математика и информатика“; Калоян Столинов, „Информатика“ (задочно); Ваня Григорова, „Приложна математика“; Димитър Самаров, „Математика“. При магистрите има четирима

пълни отличници – Ивета Георгиева, Дамян Митев, Боян Ботев (тримата завършили „Софтуерни технологии“, едногодишен курс на обучение) и Слав Чолаков, „Приложна математика“. В останалите специалности най-високи резултати са показали Рангел Начев, „Бизнес информатика с английски език“; Ваня Иванова, „Обучение по математика в училище“; Кирил Десев, „Софтуерни технологии“ (2 години); Тодор Тодоров, „Информатика“ (2 години).

Яна Колева получи и еднократната стипендия на името на основателя на обучението по математика в нашия университет Койчо Славов, която от тази година ежегодно ще се присъжда на изявен студент в направление обучение по математика. Стипендията е учредена от дъщерите на Койчо Славов. За сжаление една от тях - доц. д-р Славка Славова - директор на Педагогическия колеж в Добрич и възпитаник на ФМИ, поради лоши метеорологични условия не успя да дойде, за да връчи лично стипендията.

Доц. Мекеров прочете и данни от анкета, според която от анкетираните 248 абсолюенти 148 души вече работят, 107 продължават да учат за по-висока степен или за друга специалност (105 души са записали магистратури, а двама са докторанти), 12 са започнали друго обучение в чужбина.

След връчването на дипломите тържеството по традиция се премести в бившето Интернет кафе, където се развири бурното абсолюентско парти, продължило до полунощ. Хитът тази година беше DJ ИЛИЯ (от специалност „Математика и информатика“). Разбира се, съвсем не маловажна бе и подкрепата на Винпром Пещера. Както се оказва обаче през последните години във ФМИ има най-много отличници, там май са и най-големите купонджии, а може би двете неща взаимно са свързани – нали в студентския химн се пее „Да се веселим, докато сме млади...“.

На прага на новия...

ОТ СТР. 3

контрол, но и формат на съхранение на идентичността, се гарантира от системата на милетите. Огромното мнозинство от енорийските свещеници в българските земи си остават българи, около лидерството на които се формират енорийските общини. Тази форма на организация – духовна, но и в голяма степен социална, вероятно изчерпва *потребността от свободно осъзнатата колективна форма на самоорганизация*, принципно реализирана от държавата. И нека само споменем, че истински националната позиция на българите, по наше скромно и непретендиращо за изчерпателна познавателност мнение, през Възраждането е свързана не толкова с възделението за българска държава, а с

борбата за културно-духовна еманципация, завършила с издаването на българската Magna Charta libertatum /по израза на П. Ников / на 28.02.1870 г.

А относно отношението към държавата и сега приписките са красноречиви: „Обичам страната, мразя държавата“. Само че сега се наричат не приписки, а графити и се пишат не по полетата на манускрипти или старопечатни книги, а по стени. Необходимостта от себепознание обаче е отново на лице. А що се отнася до трайно формираните манталитетни стереотипи, пропозиционното или опозиционното ни отношение към тях формират концепцията за бъдещето ни. А в динамиката на времето, в което живеем, не е ли недопустим лукс да разчитаме на „дългата протяжност на времето“?!

НАЦИОНАЛНА СРЕЦА НА ДОКТОРАНТИТЕ ПО ФИЛОСОФИЯ И БОГОСЛОВИЕ

На 26-27 октомври 2006 г. се проведе V *национална среща на докторантите по философия и богословие*. Превърнали се вече в традиционен форум, срещите се организират по инициатива на доц. Иван Христов – ръководител на катедра “Философия и етнология” към Философско-историческия факултет на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”. За трети път в прекрасната атмосфера на Стария град и уютта на къща “Ламартин” докторанти от Великотърновския, Софийския, Пловдивския университет и БАН споделиха последните си търсения и постижения в областите на своя научен интерес.

Програмата очерта два най-общи тематични кръга, често пресичащи се един с друг по време на оживените дискусии. Първият, богословският, включваше доклади върху телеологическия метод, върху символиката на мироваренето и върху спорния автокефален статут на Американската православна църква, доклади върху аспекти на самопознанието при Порфирий и набелязване на някои проблеми при Йоан Дамаскин.

Другият тематичен кръг – философският, обедини в себе си изследвания върху Лайбниц, Кант и Касирер, Нютон, но също така засегна и областите на трансценденталния метод и факта на знанието, обръщането на критиката към самата критическа теория, проблематиката на практическата

логика при Бурдийо, телесната перформативност и проявите ѝ в модалностите на дискурса, и не на последно място – проблемите на абсолютната монархия и рефлексите върху историята във Франция.

Непринудената атмосфера на заседанията, преминаваща често в разгорещено обсъждане на предлаганите от докладчиците проблеми и теми, разшири предложените гледни точки върху тях и донесе не малко нови творчески идеи, обмен на мнения и решения за реализация на съвместни нови изследователски проекти. Така V-та среща се оказа поредната реализация на идеята за формиране на научна, но и приятелска общност на младите изследователи, ангажирани с философия в България. Доказателство за това е и широкият интерес от страна на докторантите към тези ежегодни събирания, превръщащи Пловдив в притегателен център за младата и будна философска мисъл.

Широката аудитория ще има възможност да се запознае с докладите на участниците след осъществяване на инициативата на доц. Христов, традиционно подкрепяна от ръководствата на Пловдивския и Софийския университет, за публикуване на сборник с представените на V *национална среща на докторантите по философия и богословие* текстове.

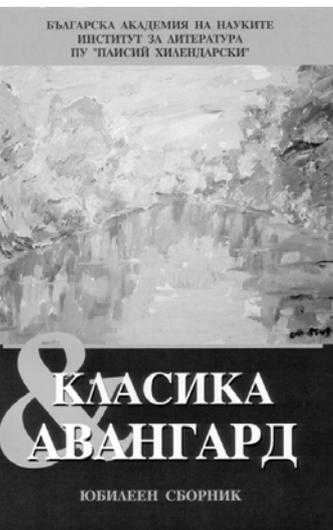
Милена Ташева –
докторант по Философия

ПРЕДСТАВЕН БЕШЕ ЮБИЛЕЙНИЯТ СБОРНИК „КЛАСИКА & АВАНГАРД“

Пловдивската премиера на сборника “Класика&Авангард”, посветен на 70-годишнината на проф. д-р Иван Сарандев, се състоя на 14 ноември в Народна библиотека “Иван Вазов”.

Представянето на книгата, която е съвместно издание на Института за литература към БАН и Пловдивския университет, бе съпътствано от мило тържество, свързано с прекратяването на преподавателска дейност на професора в ПУ. По този повод беше поздравителното слово на декана на Филологическия факултет доц. д-р Иван Чобанов. На срещата присъстваха много колеги (някои от тях са били негови студенти) и приятели на проф. Сарандев.

За творческия и преподавателски път на проф. Сарандев говори някогашният негов асистент доц. д-р Владимир Янев, който също така представи и съдържанието на юбилейния сборник. Гл. ас. Марин Кадиев сподели спомени на известни писатели и литературоведи за Сарандев, а Георги Райчевски го призова да напише анекдотичните истории за български писатели, които разказва. Свои впечатления от съвместната им работа с професора сподели-

ха доц. д-р Маргарита Славова и д-р Радка Колева – директор на НБ “Иван Вазов”.

Проф. Сарандев благодарно на редакторите и издателите на сборника, в който освен статии на научни работници и преподаватели от страната и чужбина са включени също отзиви, фрагменти, анкети, мемоари, библиография, анотации, снимки. В заключение той каза: “Аз вече няма да фигурирам в списъка на преподавателите на ПУ, няма да влизам в аудиториите, но “Сарандевистиката”* ще остане”.

Редакцията на вестника пожелава на проф. Иван Сарандев много здраве, щастие и творческо дълголетие!

Тильо Тилев

*Така студентите наричат водената от проф. Сарандев учебна дисциплина

НОБЕЛИСТКА ПРИЗОВАВА ДА СЕ ЗАСАДЯТ 1 МИЛИАРД ДЪРВЕТА

Лауреатът на Нобелова награда за мир от 2004 г. Вангари Маатаи е започнала да реализира проекта, целящ да бъдат засадени в целия свят 1 милиард дървета през следващата година. Неотдавна тя призова всички

хора от САЩ до Уганда да засаждат дървета, за да се избегне глобалното затопляне.

Движението “Зелен пояс”, което се оглавява от Маатаи, вече е насадило около 30 млн. дървета в Африка.

45 ГОДИНИ ПЛОВДИВСКА ПЪТЯТ НА ЕДНА КАТЕДРА

Проф. д-р Никола БАЛАБАНОВ

Катедра „Атомна физика“ беше създадена през септември 1963 година и много бързо се утвърди като водещо учебно и изследователско звено. До голяма степен това се дължеше на нейния ръководител – доцент Леон Митрани, който постъпи при нас на работа, защото тогавашната политическа конюнктура го беше направила неудобен за Софийския университет. Доцент Митрани притежаваше преподавателска дарба, изследователски нюх и богат опит, натрупан през годините, когато научна апаратура у нас не се произвеждаше (и не се внасяше) и всичко се правеше със собствени сили. Асистентите му – аз, Михаил Митриков и Антон Петров, бяхме петимни за работа и готови да реализираме всяка негова идея. Ние образувахме триногата, която осигуряваше стабилността на катедрата, а Митрани изпълняваше ролята на бусула, определяща направленията на изследователската дейност. Получи се отлична комбинация, за която всички ни завиждаха.

Така се появи втората в страната, която и досега остава единствената, извънстолична катедра по атомна физика. Още през първата учебна година ние поставихме почти всички лабораторни упражнения, които се правиха от студентите в Софийския университет. С радиоактивните изотопи нямаше проблеми, тъй като по онова време още нямаше строги закони и аз си позволявах неведнъж да пренасям в чантата си изотопи, взети от софийската катедра (затова на-

„Триногата“ на катедра „Атомна физика“

ричам онзи период „партизански“).

Само след няколко месеца имахме вече собствена научна и научно-приложна тематика. По идея на доцент Митрани с колегата М. Митриков се заловихме с изследване на едно интересно явление – екзоелектронна емисия. Сами си направихме броячите, сглобихме регистриращата апаратура и провеждахме интензивни измервания. Започнахме да търсим и приложения на радиоактивните изотопи за решаване на промишлени задачи. С помощта на мощни гама-източници и с участието на голяма група студенти от първите два випуска изследвахме работата на стъкларските пещи в пловдивския стъкларски завод. Това беше темата на първия стопански договор, сключен по линия на Научно-изследователския сектор (сега НПД).

Нашият млад екип си спечели авторитет с пословичната ни сплотеност, която се проявяваше в общия режим на работата и забавленията, в

стила на обличане и поддържане, и най-вече в пълното разбирателство помежду ни. Антон Петров с инженерната си подготовка допълваше нашите физични знания. Освен това той притежаваше спортен дух и неизчерпаем репертоар от песни, които, съпроводени с изпълнението на китара и с нашите

не съвсем стройни, но възторжени гласове, често огласяха планинските хижи. Наред с това бяхме истински работохолици. Когато веднъж трябваше да попълваме някакво сведение за ръководството, на въпроса „Колко часа на ден работите?“ записахме: „12-13 часа“.

А. Петров – в Обединения институт за ядрени изследвания (Дубна, Русия) и М. Митриков – в Института за ядрени изследвания (Гренобъл, Франция). Тези специализации осигуриха нашето по-нататъшно професионално израстване. Затова, когато Митрани ни напусна (1968 г.), ние имахме вече добра заплата и наследихме от него идеи, които продължихме успешно да развиваме и обогатяваме.

Аз и М. Митриков защитихме дисертации с изследванията си върху екзоелектронната емисия. „Стъкларската тематика“ беше разширена – заедно с моя аспирантка и група от двадесетина студенти проведохме изследвания на стъкларски пещи в редица заводи от страната (в Пловдив, Белослав, Плевен, Сливен, Разград). За тези разра-

Членовете на катедрата с половинките си

И това не беше пресилено!

През следващите години имахме възможност да специализираме във водещи научни центрове в чужбина: аз – в Научно-изследователски институт по ядрена физика към Московския универси-

ботки получихме златна значка от Комитета за наука към Министерския съвет.

В началото на 70-те години катедрата направи скок в своето развитие, както в количествено, така и в качествено отношение. Съставът ѝ

УНИВЕРСИТЕТСКА ФИЗИКА

Ядра, изследвани от катедра "Атомна физика"

	I	II	III	IV	V	VI	VII (H)	VIII He		
1	H									
2	Li	Be	B	C	N	O	F	Ne		
3	Na	Mg	Al	Si	P	S	Cl	Ar		
4	K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni
5	Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd
	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe		
6	Cs	Ba	La-Lu	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt
	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn		
7	Fr	Ra	Ac-Lr	Ku	Ns					

беше удвоен, което съответстваше на мащабната изследователска и приложна дейност, организирана от нас. Аз имах възможност да работя ползотворно в продължение на 2,5 години в Обединения институт за ядрени изследвания в Дубна. Смятам за свое по-голямо постижение включването през следващите години на цялата катедра в тематиката на този Институт. Моите изследвания бяха продължени от Ангел Антонов, Савка Маринова и Михаил Митриков. Те затвърдиха ядрения профил на катедрата. Инженер А. Петров замина повторно в Дубна и успешно завърши дисертацията си. По-късно към ядрената тематика се включи и физикът Христо Христов, който усвои нови ядрени методи и обучи наши дипломанти, които изпратихме в Дубна. В продължение на 10-15 години в ОИЯИ имаше пловдивски екип, който работеше изключително плодотворно. И друг път съм писал, че е имало периоди, когато в Дубна се е събирал почти целият състав на катедрата (половината – в краткосрочни командировки).

За разлика от другите колеги, които осъществиха специализации в чужбина, в т.ч. и в западни страни, ние станяхме постоянни партньори

на ОИЯИ. Ние превърнахме уникалната база на този институт в база на катедрата. Имахме възможност да работим с импулсния реактор в Лабораторията по неутронна физика (Балабанов, Антонов, Маринова, Митриков), с микротрона в Лабораторията по ядрени реакции (Христов, Балабанов, Маринова, Тончев, Кондев) със синхрофазотрона в Лабораторията по ядрени проблеми (А. Петров), със синхроциклотрона в Лабораторията по високи енергии (В. Чолаков). Участвахме в разработването на уникални ядрени детекторни системи: пропорционални камери (Балабанов, Антонов), стримерни камери (А. Петров), черенковски броячи (В. Чолаков).

Сътрудничеството с ОИЯИ ни направи съучастници в най-актуални научни изследвания и съавтори в откриването на нови, оригинални сведения за свойствата на ядрата и ядрените реакции, елементарните частици и техните взаимодействия. Нашите приноси в ядрената физика могат да се илюстрират с таблицата на химичните елементи. На нея са зачерковани елементите, чиито ядра ние сме изследвали с помощта на ядрени реакции. Общо са определени свойствата на ядрените състояния

за повече от 50 типа ядра, възбудени в неутронни и фотоядрени реакции.

Успоредно с успехите във фундаменталната ядрена физика нарастваше и се разширяваше приложната дейност на катедрата. Успешно бяха изпълнени десетки задачи, възложени от Комитета за наука и технически прогрес, Комитета за мирно използване на атомната енергия, от много научни институти и предприятия. В катедрата бяха разработени редица радиоизотопни прибори: дебеломери, нивомери, прахомери и др. В тази дейност участваха всички колеги, но най-активно работиха Антон Петров и Агоп Сренц, който защити дисертация с част от тези изследвания, признати като принос в приложната ядрена физика.

Представа за приложната дейност на катедрата може

- изучаване последствията от чернобилската авария;
- определяне радиационното състояние на почви и води в райони със закрит уранодобив;

- изследвания на радиационния статус на някои резервати в Родопите и др.

От 2000 година катедрата се включи в международен проект РЕГАТА: "Изучаване на атмосферните отлагания с мониторинг на мъхове и използване на неутронно-активационен анализ". Основният партньор отново е ОИЯИ. Инициатор на изследванията беше доц. М. Митриков, а след смъртта му темата се ръководи от доц. Савка Маринова. В анализите участват студенти, изпратени за дипломни разработки в Дубна.

Накрая искам да посоча нашето най-значимо постижение. Това са хилядите наши възпитаници, въоръжени

да даде картата на България, на която са означени местата, в които сме прилагали ядрени методи. Не е случаен фактът, че ние бяхме организатори на 5 национални симпозиума по приложение на ядрено-физични методи в промишлеността.

През последните 10-15 години катедрата се ориентира към радиоекOLOGИЧНИ изследвания, по-специално:

със знания по атомна и ядрена физика, благодарение на които "радиационното поле" на катедрата покрива територията на цялата страна. Чрез тях ние стимулираме една верижна реакция за размножаване на знанията, не по-малко привлекателна и полезна от верижните реакции, които протичат в активните зони на ядрените реактори.

10 ГОДИНИ

СТУДЕНТСКИ ИСТОРИКО-АРХЕОЛОГИЧЕСКИ КЛУБ „ПРОФЕСОР ВЕЛИЗАР ВЕЛКОВ“

Емил ЧОБАНОВ -
председател на СИАК

"Студентите историци сформираха клуб" - така за първи път официално е оповестено създаването на Студентския историко-археологически клуб "Проф. Велизар Велков". Съобщението излиза в бр. 1-2 на в. "Пловдивски университет", издаден на 31.01.1997 г. Истинската дата на учредяването на студентския клуб е 17.12.1996 г.

Организацията възниква с идеална цел и в нея може да членуват студенти от Пловдивския университет, специалност Български език и история. Идеята за създаването на СИАК идва от контактите на пловдивските студенти с колеги от други университети в София, Шумен, Велико Търново, където вече съществували подобни организации. Всички те били включени в Националната асоциация на студентите историци и археолози (НАСИА).

Тази година СИАК отбелязва 10 години от своето създаване. За целта ще бъде проведена юбилейна изложба в Заседателната зала на Ректората на Пловдивския университет на 04.12.2006 г. от 10:00 часа. Предвидено е да бъдат показани археологически находки, открити по време на летните практики, както и фотоизложба, показваща стъпки от разви-

тието на клуба.

СИАК претърпя големи промени през тези 10 години. Правилото за участие в клуба е разширено в университетски мащаб: всеки студент, интересуваш се от история, може да бъде негов член.

Контактите с други студентски организации от подобен тип почти не съществуват. СИАК остана единствената организация, насочена към историята и археологията. Правят се опити за възраждането на студентската активност по тази линия, чрез провеждането на национални студентски конференции "Historia est magistra vitae". Досега са проведени 3 подобни конференции - през 1997, 2001 и 2005 г. В тях взеха участие студенти от почти всички български университети с традиция в историческото и археологическото образование.

Студенти заедно с доц. Иван Джамбов на теренни проучвания

Няколко са основните дейности на клуба:

- 1) Изнасяне на доклади от членовете на клуба по темен интерес на исторически и археологически теми.
- 2) Лекции, изнасяни от гост-лектори, водещи имена в областта на историята и археологията.
- 3) Теренни обхождания в околността, като целта на експедициите е посещението на исторически и археологически забележителности.
- 4) Участие в летните археологически практики в с. Искра, общ. Парвомай; с. Новаково, общ. Асеновград; с. Анево, общ. Сопот.
- 5) Участие в междуна-

родни университетски програми за размяна на студенти.

6) Организиране и провеждане на ежегодни археологически изложби "Археологическо лято".

СИАК провежда своите сбирки всяка седмица в сградата на университета. Информация може да се намери в уеб-страницата и форума на университета.

Управителният съвет и членовете на СИАК "Проф. Велизар Велков" благодарят на Катедрата по история в Пловдивския университет "Паисий Хилендарски" с ръководител доц. Иван Джамбов.

ОТЧЕТНО-ИЗБОРНО СЪБРАНИЕ НА НБС „ВОН“

На 15 ноември се проведе отчетно-изборно събрание на Национален браншови синдикат "Висше образование и наука" към КНСБ при Пловдивския университет "Паисий Хилендарски". Гост на събранието беше г-жа Маргарита Кръстева - член на националното ръководство. В университета работят над 800 преподаватели и служители, от които в НБС "ВОН" членуват 431 души, а

около 400 не са синдикални членове.

Отчетният доклад, обхващащ периода от създаването на синдиката (1 юли 2001 г.) до настоящия момент, беше представен от председателя на университетската организация гл. ас. Даниела Стамболиева. В него бяха отбелязани постигнатите резултати през изминалия период. В последвалите изказвания беше отбелязана ролята

на синдиката в ПУ, както и дейното участие лично на гл. ас. Д. Стамболиева във всички инициативи и срещи с ръководството на Университета.

Събранието избра и новото ръководство - за председател беше преизбрана гл. ас. Даниела Стамболиева, секретар е Стоянка Георгиева, а председателя на ревизионната комисия - Златка Благовеста. Избрани бяха и делегати за II конгрес на

НБС "ВОН", който ще се състои през февруари 2007 г. В настоящото национално ръководство на синдиката нашият колега доц. д-р Емил Русев е заместник-председател.

Прието беше по принцип да се подкрепи инициативата на Дарик Радио всеки член на синдиката да отдели по 1 лев от заплатата си за лечение на деца.

"Пловдивски университет"

Симпозиумът на МАПРЯЛ свърши... или след Пловдив и преди Варна

Гл. ас. д-р Майя КУЗОВА

Международният симпозиум под егидата на Международната асоциация на преподавателите по руски език и литература (МАПРЯЛ) *“Иновации в изследването на руския език, литература и култура”* (31 октомври – 3 ноември 2006 г.) беше организиран от Катедрата по руска филология на Пловдивския университет *“Паисий Хилендарски”*, Филологическия факултет на университета, Дружеството на русистите в България, Министерството на образованието и науката, Руския културно-информационен център в София.

Пловдив събра преподаватели и научни работници, които споделиха идеи и опит в изследването и преподаването на езика, неговата литература, на руската култура като цяло в епохата на глобализацията, в изменените се и непрекъснато изменящи се социални и международни условия.

В симпозиума взеха участие около 140 колеги от 21 страни: България, Русия, Беларус, Украйна, Грузия, Латвия, Литва, Естония, Гърция, Турция, Иран, Казахстан, Монголия, Киргизия, Румъния, Башкирия, Татарстан, Сърбия, Чехия, Хърватия (заочно от Армения, Канада и Япония).

Тържественото му откриване се състоя в най-представителната университетска аудитория, където гостите бяха посрещнати от възпитаници на училището за автентичен фолклор *“Любен Каравелов”* в гр. Пловдив. Сред официално поканените гости на тържеството бяха г-н Сергей Михайлович Прохоров, ръководител на направление *“Образование, култура и регионални връзки”* и съветник към Посолството на Руската федерация в България, д-р Иван Чомаков, кмет на гр. Пловдив, доц. д-р Илиана Владова, вицепрезидент на МАПРЯЛ и председател на Дружеството на русистите в България, г-жа Миглена Русинова, заместник-управител на Пловдивска област, г-жа Стоянка Почеканска, главен експерт по руски език към Министерството на образованието и науката на България, доц. д-р Запрян Козлуджов, заместник-ректор на Пловдивския университет, г-н Владимир Павлович Иванов, директор на Руския

Проф. Стефана Димитрова чете пленарен доклад. Вдясно е доц. Стефка Георгиева

културно-информационен център в София – всички те оценени високо размах и целите на научния форум и пожелаха на участниците успешна работа.

На пленарното заседание бяха представени 3 доклада, набелязали иновационните посоки и общата проблематика в научните изследвания на руския език. Сред акцентите бяха функционалните съпоставителни изследвания (*проф. д-р Стефана Димитрова – Институт за български език към БАН*), феноменът на *“малките думи”* (междуметията), универсалното и уникалното в различните езици (*проф. д-р Игор А. Шаронов – декан на Факултета по теоретична и приложна лингвистика на Института по лингвистика към Руския държавен хуманитарен университет в Москва*), перспективите за развитие и усъвършенстване на комуникативната система за обучение

по руски език (*доц. Снежана Пейчева – СУ “Св. Климент Охридски”*).

Научните съобщения бяха проблемно и тематично организирани в 4 големи секции: 1. **Лингвистика** (Иновации в изследването на езика: фонетика, лексикология, фразеология, морфология, синтаксис, стилистика); 2. **Литература** (Иновации в изследванията на литературата: фолклор и стара

страни, култури и институции) обсъдиха глобални въпроси за съдбата и мястото на езика в световен мащаб, както и проблеми, свързани с професионалната реализация на филолозите русисти. Бяха представени магистърските програми за русисти на Пловдивския университет, Софийския университет и Шуменския университет. На вниманието на всички бяха предложени учебници, пособия и речници – най-новата научна продукция на колеги от българските ВУЗ.

Рекапитулацията след симпозиума е изцяло положителна – перфектната организация (по единдушните оценки на гостите!) даде възможност на научното събитие наистина *да се случи* – форумът бе мащабен, контактите придобиха конкретен смисъл и отвориха реални перспективи, научното общуване бе на респектиращо всяка от страните в диалога ниво...

И накрая – симпозиумът в Пловдив се проведе година преди XI конгрес на МАПРЯЛ, който ще се състои от 21 до 25 септември 2007 г. във Варна. Темата на най-престижния форум на Международната организация е *“Светът на руското слово и руското слово в света”*, работата му е разпределена в 13 научно-методически направления, а обобщаващите дискусии – в 4 секции (<http://rusistika.org>).

В този смисъл срещата в Пловдив трасира пътя. Пак към България.

Следващият контакт е уречен, а очакванията са конкретни.

Среща с посланика на Република Гърция

Новият посланик на Република Гърция г-жа Данай Омаянку се среща в Пловдивския университет със студенти от специалностите *“Български и новогръцки език”* и *“Балканистика”*. На срещата присъства заместник-ректорът доц. д-р Запрян Козлуджов, деканът на

Филологическия факултет доц. д-р Иван Чобанов, гръцкият консул Николас Матиудакис.

Посланик Омаянку изрази готовността си традиционно добрите отношения между гръцкото посолство и университета да продължат и в бъдеще.

“Пловдивски университет”

КРИЗАТА НА ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧНАТА

Акад. Сергей **НОВИКОВ**

Завърших аспирантурата си през 1963 г. вече като известен тополог. Авторитетът на тази област растеше бързо сред общността на математиците. През 50-те години се говореше много за тази нова забележителна област, неразбрана от Хилберт. Нейните потресаващи открития доведоха до скок в началото на 50-те години, който беше извършен от блестящата френска школа. Считах се, че след Понтрягин в СССР възниква продължително прекъсване, защото през последните 10 години няма първокласни топологични изследвания, сравними със западните.

Влиянието на топологията върху алгебрата, диференциалните уравнения с частни производни, алгебричната и риманова геометрия, динамичните системи беше впечатляващо. Аз виждах своята цел в запълване на тази празнина в съветската математика. Докато не получих известност и авторитет, за нищо друго не мислих, въпреки че с удоволствие слушах хора от другите области и се стараех да ги разбера. През 1960-1965 година съдбата беше на моя страна и аз изпълних задачата си. Продължавайки да работя в областта на топологията, започнах да се замислям: какъв ли е смисълът на нашата дейност? Къде и кога е възможно да се приложат идеите, които сега ние развиваме?

За психически нормален човек този въпрос е естествен и даже необходим. Любова към математиката не може да го отмени. Още тогава аз ясно виждах определен комплекс на непълноценност на тази почва у редица математици, изпитващи болезнено нежелание да

Акад. Новиков

си зададат този въпрос. Напротив – други математици, зарабатващи хляба си в приложни учреждения, работеха там не без полза, но без ентузиазъм – на занаятчийско ниво, обслужвайки някого. Те не чувстваха никаква загуба, но виждаха истинската наука само в чистата математика, с която се занимаваха в свободното си време. В началото на 60-те години рязко се засили антиматематическата агресивност на новата класа изчислително-професионалисти. Те започнаха пропаганда против чистата математика, твърдейки, че истинското развитие на математиката е свързано само с изчислителната математика. От старшото поколение математици безусловно така смятаха А.Н.Тихонов и А.С.Кронрод. Сред техните среди са говореше, че чистите математици са странна общност на полуоткачени, които говорят с птичи език, непонятен на останалите (в това число – и на физиците) и че “чистите” трябва да се показват в зоопаркове. Виждайки всичко това, мислех много и започнах да изучавам области, съседни на математиката – механика, а след това и теоретична физика. Другите раздели на

ВТОРАТА ПОЛОВИНА

математиката, считани за по-малко абстрактни и с по-голяма приложимост в сравнение с топологията, не даваха отговор на моите въпроси.

През този период физиката оглавяваше прогреса на човечеството, а математиката вървеше след нея или около нея. Атомните и водородни бомби, компютрите, революцията в технологиите, множеството чудеса в техниката, преобърнали света около нас – всичко това започва с идеи и програми, издигнати от такива лидери на физико-математичните науки като Ферми, фон Нойман, Бардин. Участваха и много други физици. Всички знаят за А.Д.Сахаров, чийто принос за създаването на водородната бомба стана общоизвестен едва след като той се прояви като дисидент. По-късно Сахаров се превърна в еталон на порядъчност за целия свят. Ръководещият кръг математици в нашата страна през този период беше талантлив, но аморален, бих казал – безсъвестен. Например – през 60-те години целият списък на математици-академици, за чиято честност мога да гарантирам, се състоеше от баща ми – П.С.Новиков, С.Н.Бернщайн, Л.В.Канторович и И.Г.Петровски, като последният бе единственият порядъчен човек сред крупните математици-администратори. Ленинградчани казаха, че В.И.Смирнов е бил абсолютно порядъчен човек, но посредствен математик.

Връщайки се на темата, искам до отбележа, че всъщност отравянето на чистата математика от страна на математиците-изчислителите не стига много далеч. Една от важните причини за това беше забележително откритие на нови частици с помощта

на теория на групата на Ли и нейните представяния.

Възникна целият свят на кварките, новите скрити степени на свобода в микросвета. Физиците започнаха отново да говорят, че няма закони на природата, освен математичните. Те считаха, че трябва рязко да се засили изучаването на съвременните математични идеи. Изчислителите са нещо като ремонтни или строителни работници и трябва сами да бъдат възпитавани, за да станат по-грамотни във физиката, а абстрактната математика е истинската наука, която не може да бъде заменена с нищо.

Постепенно у мене се изработи такава гледна точка: разбира се, математиката (или във всеки случай голяма част от нея, включително и съвременната абстрактна математика) е много ценно знание за човечеството. Но тази ценност не може да се реализира толкова лесно. Лидерите на математиката трябва да бъдат общонаучно грамотни хора, познаващи пътищата, съединяващи математиката с външния свят, да умеят да търсят нови връзки, да помагат на младите хора да се ориентират. В противен случай не виждам как вътрешноматематичните постижения могат да станат полезни за обществото. Математиката не трябва да се уподобява на музиката, която се обръща непосредствено към емоциите. Трябва да се помни, че математиката е професия, а не развлечения.

По време на своята младост аз усвоих от старшото поколение следната гледна точка: дейността в областта на чистата наука не избява учения от обществения дълг

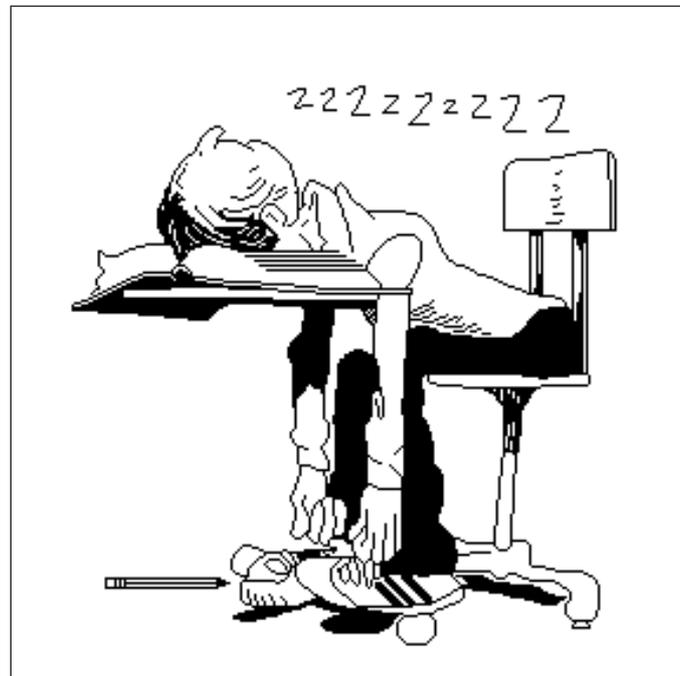
ОБЩНОСТ В РУСИЯ И ЗАПАДА ПРЕЗ НА ДВАДЕСЕТИ ВЕК

пред науката. Напротив – бидейки материално и политически независими, водещите математици трябва да защитават ценността на науката от новопоявили се аналози на Лисенко, от всякакви ненормалници и неграмотници. Защитата на ценността на науката е техен дълг пред обществото. Ако висшият слой на математиките не прави това, той не струва и пукната пара.

Достигахме до възловия въпрос – главна причина за кризата във физико-математичните науки е процесът на разпадане на образованието. Ще може ли все още действащото поколение на компетентни математици и физици-теоретици да обучат достатъчно компетентни млади свои наследници за XXI век? Ключ за това е образованието, защото трудностите на проблема и симптомите на разпадане започват още в началното и средното училище и продължават в университета.

Още през 60-те години в СССР и на Запад започна да нараства рязката обществена критика към трудностите на училищните математични програми. Вероятно това беше свързано с превръщането на 10-11 годишното обучение във всеобщо задължително. Оказа се, че при това “всеобщо” е извънредно трудно всяка година да се полагат изпити, започвайки от 10 годишна възраст – особено по математика. Освен това, “за всички” не достигаха учители с необходимата компетентност. А пък и математиците-идеолози в редица страни (в СССР това беше Колмогоров) бяха започнали непредпазливо да руршат установените схеми на поэтапно обучение по ма-

тематика и внедряваха теория на множествата “за всички”. Колмогоров беше направил много полезни неща за обучението на надарените деца в специализирани училища, но в общото математично образование той внесе не малко безсмислици. Той имаше странни, бих казал психологични отклонения: в образованието, училищното и университетското, той се

бореше с геометрията, изгони комплексните числа, стараше се навсякъде да въведе теорията на множествата, което е нелепо. Казано накратко, той проповядваше нелепите идеи на Бурбаки. Той не познаваше съвременната теоретична физика и като естествоизпитател се основаваше само на класическата механика.

През последните 25-30 години и на Запад беше в ход кардинално спадане в нивото на университетското и училищно физико-математическо образование. В САЩ спадът в училищното образование беше особено силен. В самата математика образо-

ванието дава значително по-малко знания, отколкото преди 30 години. От най-добрите университети на Запад излизат тесни специалисти, които знаят математиката и теоретичната физика безпорядъчно и несравнимо по-малко, отколкото в миналото.

Не искам да обсъждам детайли на процеса, довел до този резултат. Така или иначе демократичният прогрес в образованието доведе до същите резултати, както и па-

разностранно грамотни математици и физици теоретици? Дори да е вярно, че тези области в известна степен изпревариха времето си и сега могат малко да почакат, все едно – загубата на знаещи хора може да се окаже опасно за човечеството. Веднъж загубен, този обществен слой много трудно може да се възстанови, когато това стане необходимо – даже и това да е възможно. При определена ситуация това може да нанесе силен удар по технологичните възможности на човечеството, които да се окажат жизнено необходими при някой сценарий на човешката еволюция. Какво трябва да се прави? Чисто демократичната еволюция в образованието, когато хората свободно ще избират курсовете, които да слушат в тези науки, работи лошо. Всеки следващ слой знания трябва да се наслаждава върху внимателно подготвени предишни етажи, а тези етажи са много. Трябва да се купи цялата сграда, а не безредно отделни нейни етажи. Еволюцията, която се извършва, е подобна на естествен термодинамичен процес – с увеличаване на ентропията се намалява качеството на информацията в обществото. Тук трябва да се предприемат централизирани действия под контрола на много компетентни хора. Когато няма достатъчно компетентни хора, никакви пари не могат да помогнат.

И така, ние посрещаме XXI век в състояние на много дълбока криза. Няма ясна нота как можем да се измъкнем от нея. Естествените мерки, които се очертават, практически е много трудно или почти невъзможно да се реализират в съвременното демократично общество.

зарният режим в икономиката. Изводът е съвсем прост – ние сме в дълбока криза. При това трябва да се вземе предвид, че математиците и физиците-теоретици контролираха и нивото на физико-математическото образование на инженерите, което е основата на тяхната грамотност. Значи и там протича разпад. Спадът в нивото на математичното и физично образование в отделенията за компютърни науки е също очевиден факт. Там се извършва ориентация към обслужване на бизнеса и търговията.

Но как да се възпитат

Признание

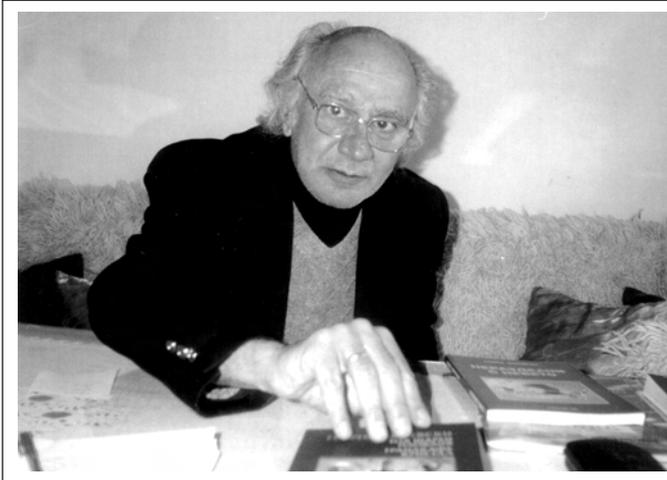
ПЪРВИЯТ РЕДАКТОР НА ВЕСТНИКА - ГЕОРГИ РАЙЧЕВСКИ, ПОЛУЧИ НАГРАДАТА НА СБЖ ЗА ЦЯЛОСТЕН ПРИНОС

На 8-ми ноември в пресцентъра на Международен панаир - Пловдив бяха връчени наградите на Съюза на българските журналисти. Голямата награда на СБЖ – за цялостен принос към българската журналистика, получи Георги Райчевски. Наградата му беше връчена от председателя на Съюза Милен Вълков.

След получаването на наградата Георги Райчевски заяви:

“В домашната си библиотека много ревниво пазя едно седемтомно издание “Събрани съчинения” от Йордан Йовков. На титулната страница на всеки том с еднакъв почерк, по един и същ начин е написано: “Награда от конкурса на вестник “Народна младеж” за материал на тема из живота на средношколците през лятото на 1956 година”. Тогава бях ученик в X клас. Сега е 2006-та. Изминали са точно 50 години. Искам да ка-

жа по този повод /не на наградата, а по повод на годините/, цитирайки един голям български писател: “Не ми харесва тая работа!” И все пак сега сигурно ще сложа статуетката до томчетата на Йовков и ще си мисля, че целият ми живот, слава Богу, е минал между тях... Благодаря на тези, които са ме предложили за това отличие, на тези, които са гласували да го получа, на скулптора, изработил пластиката, и, разбира се, на всички, които присъстват тук!”

Георги Райчевски е роден през 1939 година в Кърджали. Първите му журналистически изяви датират още от гимназията, когато /точно преди 50 години/ вестник “Народна младеж” го отличава с награда от конкурса за материал на тема из живота на средношколците през лятото на 1956 година – повод, подходящ за творчески юбилей.

Завършва журналистика в Софийския университет. Професионалната си кариера започва на длъжност литературен сътрудник в редакцията на вестник “Нов живот” в родния си град. Две години е щатен кореспондент на Радио София.

От 1968 година живее и работи в Пловдив. Дълги години е редактор в културния отдел на всекидневния вестник “Отечествен глас”. За по-кратко време работи като редактор в Радио Пловдив и като кореспондент на Българската телеграфна агенция. Той е основател преди повече от 25 години и първият редактор на вестник “Пловдивски университет”, който излиза и досега; сътрудничи с журналистически материали на редица други издания в столицата и страната.

През тези години изцяло посвещава журналистическото си перо на темата “Пловдив”. През 1982 година е отпечатана първата му документална книга “Завинаги в сърцата ни”, следвана от “До златната звезда”. Изключително сериозен принос към летописа на града е неговата “Пловдивска ен-

циклопедия” с близо 400 страници, претърпяла три издания. С особена популярност се ползва другата му книга дневникови записи “Грандкафе “Кристал”, излязла също в три издания. Към тези заглавия трябва да се прибавят и книгите “In memogram” – литературни портрети на изтъкнати пловдивски интелектуалци, документалният роман хроника “Тоя шарен Пловдив” – за периода от Първото българско земеделско-промишлено изложение /1892/ до Балканската война /1912/, родовата хроника “Майстор Славо”, сборникът “Пловдивските кметове” /в съавторство/ от Освобождението /1878/ до днес, както и сложената под печат книга “Почетните граждани на Пловдив”.

За журналистическото и публицистичното си творчество, посветено на града, Георги Райчевски е удостоен с “Почетен знак на Пловдив”.

Наред с журналистическите си публикации и документални книги, той е автор и на няколко стихосбирки - “Начало”, “Само миг”, “Продължение”, “Южен прозорец” и “Шоколаденият Мечо” /за деца/.

Георги Райчевски е дългогодишен член и активист на Съюза на българските журналисти. Освен председател на пловдивското журналистическо дружество, от 1990 година е член на Управителния съвет на СБЖ в продължение на три мандата, а сега – член на Контролния съвет.

Писма от писатели по повод книгата „Грандкафе „Кристал“

Драги РАЙЧЕВСКИ,

Разказът ти за това, изтраяло дълги години средище на пловдивския литературен живот, ме увлече и бързо стигнах края му. Картината /по-скоро – мозайката/, която се е получила, е жива и колоритна. Мисля, че главната цел на книгата е постигната – да не потъне в забрава един свят, една атмосфера, една галерия от хора, различни по характер, даровити и не, изобщо всякакви, но обединени от добре познатата ни обща “болест”, наричана изкуство.

Валери ПЕТРОВ

Драги РАЙЧЕВСКИ,

Прочетох веднага втората част от книгата ти за кафене “Кристал” – тя е извънредно любопитна, написана е живо и естествено. Чудесна хроника на едно културно всекидневие. Сега чета първата част – романа за Пловдив след Освобождението. Направил си безценна услуга на града, като си добавил свои страници за неговия културен живот, за колоритни фигури от пловдивската интелигенция.

Иван ЦВЕТКОВ

Драги ГЕОРГИ,

Твоите бележки за кафене “Кристал” ме накараха и аз да си припомня много добри мигове, срещи и хора. И ми стана хубаво, по-леко и по-светло. Благодаря ти за кислорода, който вкара в дробовете и в кръвта ми!

Ясен АНТОВ

Премьера

Стихотворения
от Вазкен Налбантян

ОБУЩАРЯТ

Излиза на припек
по пладне
и стои неподвижно,
докато не види
в краката си сянка,
на педи
колкото две стъпала.

Улавя я между показалеца
и средния пръст
на дясната си ръка,
а след това я вдига пред очите си –
като стара и позната кожа.

Дълго ѝ се любува
и не престава
да се усмихва
на тези,
които шепнат в ъглите
как обущарите
ходят винаги боси.

ГРЪНЧАРЯТ

Търси в скалите
глинена жила
и щом я намери,
започва да се върти
на един крак
около себе си,
докато земята навън
затрепери,
а после тръгне
широко.

Целият стъпва
върху това колело,
така прилепен
с тяло
по глината,
сякаш предава
на някого друг
да я вае.

До последния миг
сдържа дъха си,
а когато накрая
силно въздъхва,
чува жени и деца
да крещят
как в делвата
някой живее.

Премьера на книгата “Разковници” от Вазкен Налбантян се състоя на 17 ноември в 6-та аудитория на Пловдивския университет. Книгата беше представена от проф. дфн Клео Протохристова и издателя Анго Боянов.

Предлагаме ви няколко стихотворения от “Разковници” и кратко интервю с автора Вазкен Налбантян.

- Г-н Налбантян, кои са разковниците?

- Втората корица на книгата съдържа текст, който донякъде дава отговор на този въпрос. Що се отнася до самото име, то не може да бъде открито в речниците. За мен стана реалност случайно, когато съсредоточено търсех начин да отклоня работното заглавие на ръкописа, а именно “Занаяти”. Едва след това установих пълното значение на една близка дума – “разковниче”. Тя се отнася до четирилистната детелина, известна с това, че отключва човека от собствените му недъзи и лекува болести.

- Защо тъкмо тези занаяти? Няма ли други занаяти?

- Не съм имал инвентарен списък от занаяти, който да изпълнявам. Те се появяваха спонтанно, всеки от тях подготвяше изнурителното посрещане на следващия. Това продължи не повече от три месеца, до пълното ми изтощение. След което всичко приключи.

- Реката “занаят” ли е или “разковник”?

- Реших да оставя текстове като “Реката”, “Върбите”, “Коледарите”, защото тяхното писане беше в същото екстатично русло, в което прииждаха и занаятите. В този смисъл те могат да бъдат приети за “разковници”. Правеха това, което и

останалите текстове. Защото занаятите са начин да се разкрие скритото. Тяхната същност е разположена в областта, където своето място имат разкриването и неговата неразкритост, където се сбъдва «алетей» - истината.

- Съществуваха ли “разковници” в първата Ви книга “Земята на тетрарсите”?

- Връщате ме към един от текстовете в нея: “Паламед”. В него моят мъдрец строеше триъгълници, продължаваше всяка от страните им в квадрати и обясняваше на Одисей отношението между бащата и синовете, а така също и тези между мъжа и жените. Мисля, че продължи да го прави, защото иначе “Разковници” нямаше да съществуват.

“Пловдивски университет”

ЗЛАТАРЯТ

Всичко,
което докосне златарят,
в същия миг оживява.

Градовете воюват
с кирпичени кули,
а после женят вратите си.

Браздите растат
срещу вятъра,
нестинарите газят
бялото грозде.

Месецът шие звезди,
годината къса
конеца със зъби.

Вместо монети,
златарят сече глави
на забравени идоли

и плахо съветва царете
да носят през рамо
меч от коприна.

ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В НИДЕРЛАНДИЯ

Нидерландия е процъфтяваща в промишлено отношение страна, чиято система на образование не е била заимствана от никоя държава, а се появила и развивала в самата Холандия, тясно обвързана с всички традиции и обичаи на страната.

Университети

В Нидерландия съществуват 214 университета, в които се образуват бъдещи учени и изследователи, а много учебни програми включват професионално обучение. Университетите се различават по големина и по количеството на обучаваните студенти – от 6 до 30 хиляди. Понастоящем в университетите учат около 150 хиляди студенти.

В Холандия практически няма частни университети и във всички вузове, в това число и за най-добрите, таксата е една и съща. Официално приемни изпити няма, само за англоезичните икономически факултети има писмен текст по английски на ниво *intermediate level of Cambridge university course*.

Изискванията в различните вузове силно се различават. По-рано тестът е имал важна роля, сега ситуацията е съвсем друга: във всеки ВУЗ кандидатите са повече от местата, затова за чуждестранни студенти негласно се отпуска известна квота.

Всеки студент получава диплома за докторант, която се издава след четириго-

дишно дневно обучение по някои дисциплини и петгодишно в сферата на инженерното дело, естествените науки и селското стопанство. Висшето образование не се счита за завършено, ако академичната програма е прекъсната преди студентът да е изпълнил всички изисквания по обучението. Академичната програма в Нидерландия е концентрирана основно върху изследванията в сферата, в която студентът ще се дипломира. Даже през първата година студентите не изучават общи дисциплини. Това е така, защото такива предмети са включени в програмата за обучение през последните две години от средното образование, през които абитуриентите се подготвят за постъпване в университет.

Важна част от университетските програми са самостоятелните изследвания. Основно изискване е подготовката на дипломна работа. Тя представлява доклад, изготвен върху ос-

новата на оригинални търсения на студента. Най-добрите работи се публикуват в научни списания като статии. Изследванията се провеждат под научното ръководство на преподавател, който трябва да е професор в университета. За получаването на следващата научна степен (доктор) студентът пише дисертация, получава степен, еквивалентна на степента PhD. Дипломата за доктор е еквивалентна на дипломата за магистър в англо-саксонската

курсове в най-различни области на науката. Обучението се провежда на английски език и е уредено така, че да задоволява потребностите на чуждестранните студенти. Като правило, за да бъде зачислен в такъв вуз, кандидатът трябва да има диплома за висше образование и няколко години практически опит.

В такава форма се обучават няколко хиляди студенти. Всички програми и курсове, влизащи в категорията “международно образование”, се преподават на английски език. По продължителност биват от няколко месеца до 1 или 2 години. В повечето случаи от чуждестранните студенти се изисква да са завършили висше образование в своята страна, т.е. да са получили диплома за бакалавър или еквивалентна на нея. При по-продължителните програми за обучение се получава диплома за магистър. Студентите могат да съгласуват с холандски университет продължаването на обучението за степен PhD след завършване на магистратурата.

Амстердамският университет

Амстердам е голям исторически, културен и научен център. В писмени източници първите споменавания на столицата на Нидерландия датират от 1275 година.

Амстердамският университет е основан през 1632 г. Отначало тук са се изучавали само търговия и философия, но и това е било достатъчно, за да влезе учебното заведение в числото на най-престижните в Стария свят. Макар и елитен, почти до XIX век университетът оставал с малък брой студенти – ежегодно

Рембранд ван Рейн

система на висше образование.

Университети за професионално образование (hogescholen)

Учебните програми на тези вузове са насочени към подготовката за професионална дейност. В страната има повече от 50 учебни заведения от такъв характер. Максималният брой на студентите в такъв университет е 20-25 хиляди, други учебни заведения могат да бъдат значително по-малки. Във вузовете от подобен тип се обучават повече от 280 хиляди студенти.

Международно образование

15 учебни заведения за международно образование предлагат следдипломни

ПРЕМИЕРА НА ДВЕ КНИГИ ОТ ЙОРДАН КОСТУРКОВ

Представени бяха две нови книги на известния белетрист и преводач Йордан Костурков, който е и преподавател в Пловдивския университет. Премиерата на “Новини от миналия век” (изд. “Летера”) и “Тайният живот на великите английски писатели” (изд.

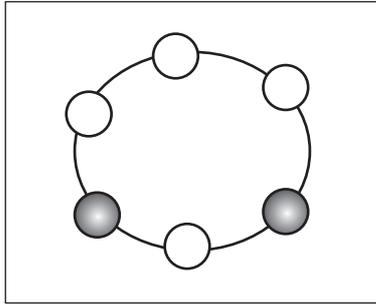
“Хермес”) се състоя на 30 ноември в Балабановата къща. Книгите бяха представени от проф. Огнян Сапарев, гл. ас. Милена Кацарска и д-р Йордан Ефтимов.

“Пловдивски университет”

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛЪСКАНИЦИ

1. Гривна. Разполагаме с неограничен брой бели и сини мъниста. По колко различни начина можем да образуваме гривна от 6 произволни мъниста.

(Гривните са различни, ако последователността на мънистата в тях е различна.)

2. Коварен въпрос. Петър тръгва с велосипед от Асеновград за Пловдив точно в 12 часа. Също в 12 часа Иван се отправя от Пловдив към Асеновград на мотоциклет. Очевидно Иван се движи с по-голяма скорост. В момента на срещата им кой се намира по-близо до Пловдив?

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

1. Равновесие. Квадратчето тежи 20 гр.

2. Календар. Ако даден месец съдържа 5 понеделника, той не може да съдържа 5 четвъртъка.

Подготвил:
доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В НИДЕРЛАНДИЯ

НА СТР. 15

се обучавали не повече от 250 човека. Осем преподаватели, преимуществено професори, практикували обучение въщи, което не противоречало на съществуващата през тези години практика на класическото европейско образование.

През 1877 г. Амстердамският университет получил правото да присъжда висши научни степени. Това довело до допълнителен ръст на неговия авторитет и допринесло за световната му известност. В началото на двадесетото столетие броят на студентите нараснал на 2500. В университета били открити нови факултети, започнали да преподават технически и хуманитарни дисциплини. Днес в дневния и вечерен профил на

Амстердамският университет се обучават 22 хиляди студенти. През 1998 г. това учебно заведение е признато от ЮНЕСКО за най-доброто в Европа. Амстердамският университет е най-старият и най-крупният научен център в страната. Тук се обучават студенти от целия свят.

Лайденският университет
Лайден е нидерландски град, разположен в живописната делта на Рейн. Пристанището, машиностроенето, полиграфическата, текстилната и шивашката промишленост го правят привлекателен не само за бизнесмените. Тук можеш да се реализираш в професионален план, получавайки висококласно по европейските мерки образование. Бъдещите студенти ги очаква неповторимата ат-

КОРПОРАТИВНИ УРОЦИ

подбрани от Петър Събев

Корпоративен урок 8

Една лястовичка летяла на юг, но студът я застигнал и премръзнала до смърт, тя паднала в широко поле. През полето минала крава и се изходила върху птичката. Изпразнението стопило лястовичката, тя се съвзела и радостно започнала да чурулика... Минаваща наблизко котка чула чуруликането и, следвайки звука, извадила птичката от кравешкото лайно и я изяла.

Бизнес поуки:

1. Не всеки, който те засипва с лайна е твой враг.
2. Не всеки, който те вади от лайната е твой приятел
3. Когато си затънал в лайна до гуша, недей да чуруликаш много-много.

Корпоративен урок 9

Джони искал да изуча едно момиче в неговия офис... Но тя си имала приятел... Един ден Джони не издържал, отишъл при нея и предложил: „Ще ти дам 1000 долара, ако ме оставиш да те изучавам“. Но момичето го отрязало: „НЯМА НАЧИН!“.

Джони казал: „Ще бъда бърз, ще хвърля парите на пода, ти ще се наведеш, а аз ще съм свършил преди да се изправиш“. Тя помислила за момент и казала, че трябва да се посъветва с приятеля си... Позвънила на гаджето и му разказала за случая. Момчето й отговорило: „Искай му 2000 долара, прибери парите много бързо, той даже няма да успее да си свали гащите!“

Така че момичето се съгласило и приело предложението. Приятелят и я чакал половин час да се обади. Най-накрая, след 45 минути чакане, той й позвънил и я попитал какво е станало. Тя му отговорила: „Копелето хвърли монети!!!“

Бизнес поука: Винаги обмисляйте всички аспекти на бизнес предложението преди да се съгласите и да ви го начукат.

мосфера на древния исторически и културен център, възплатена в етнографския музей, музеите на древността, дома-музей на Рембранд, готическите и постготическите катедрали.

Историята на Лайденският университет е неразривно свързана с града, който в периода на Нидерландската революция (1573-1574) е удържал обсадата на испанските войски. Като награда за храбростта, жителите на града получили от принца на Холандия Вилем ново учебно заведение. Това станало на 3 октомври 1575 г. В Лайденският университет е преподавал Рене Декарт. Тук са учили кралицата Беатрикс и наследникът

на престола Вилем-Александър. От Лайден излизат знаменитите художници Лукас ван Лайден, Ян Стен и Рембранд ван Рейн (Във връзка с навършването на 400 години от рождението му 2006 беше обявена за Година на Рембранд. Юбилеят беше отбелязан с множество чествания и изложби в три града – Амстердам, Лайден и Хага.).

Сега в университета се обучават 13764 студенти, 822 от които са чужденци. Преподавателският състав е от 1510 души, сред които има много учени със световна известност. Сред възпитаниците на университета има трима нобелови лауреати.

КРЪСТОСЛОВИЦА

КРЪСТОСЛОВИЦА

КРЪСТОСЛОВИЦА

РЕКА Ж ЧУКОТКА ПРОТИ- ВООТРОВА	ОБИТАТЕЛ ШАХМАТНА ФИГУРА	ВЪЛНОЛОМ	ГРАД. ЦВЕТЕ. БОГОРОДИЧКА	СЕЛИЩЕ В ХАСКОВСКА ОБЛАСТ Г-Я НА ШЕКСПИР- АНТОНИЙ И КЛЕОПАТРА
ФУТБОЛЕН ТЕРМИН ТОЧНО МЕСТО- ЖИВЕЕНЕ		ВИД СПОРТНА ЧАНТА	ЕДНА ОТ ЦИФРИТЕ БЕЗЦВЕТНА СЪСТАВКА НА БЕНЗИНА	
ФИЛИПИНСКИ ПОЛИТ. ДЕЕЦ	МИЛУВКА КЪРЛЕЖ (МЕД.)		ОСНОВНА ОБРАБ. НА ПОЧВАТА ПИТА ВОСЪК	РЕДНИК В АРТИ- ЛЕРИЯТА
ГОЛЯМ ЖЕРТВЕН ОГЪН	ФР. КОМПОЗИТОР (1873-1931) МЕДИК	ГОЛЯМ МОРСКИ БОЗАЙНИК САМОТНО СКИТАЩ ВЪЛК	ВИД КОНСКИ ХОД РАЗРЕД ПАЯ- КООБРАЗНИ	ВПРЕГАТНО ЖИВОТНО ПОСОКА, НАПРАВЛЕНИЕ
МАРКА НЕМСКИ ПИШЕЩИ МАШИНИ ЯП. ОСТРОВ			ДЕВЕТОСТИ- ШИЕ ДРЕВНОТО ИМЕ НА БИРМА	СЕВЕРЕН ЕЛЕН
ЗВЕЗДА ОТ СЪЗВЕЗД. ГОЛЯМО КУЧЕ ДРЕВЕН БАЛКАНСКИ НАРОД			ЖАНР В ЯП. ТЕАТЪР ИЗВЕСТЕН КАРАТИСТ	ОБРАЗ
			СЛАДКО НЕКИПЯЛО ВИНО	

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

ТИЛЪО ТИЛЕВ – ГЛАВЕН РЕДАКТОР, ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР ЯНЕВ, ДОЦ. Д-Р ЖОРЖЕТА ЧОЛАКОВА,
СТЕФАН СТОЯНОВ – ФОТОГРАФ, ГЛ. АС. ЕВЕЛИНА ДАСКАЛОВА, ГЛ. АС. Д-Р ИВАН ПОПОВ, ДОЦ. Д-Р ЛЮБА ПОПОВА,
ГЛ. АС. ОГНЯН КОЙЧЕВ, ДОЦ. Д-Р СНЕЖАНА МАГАЕВА

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА: ПЛОВДИВ, 4000, УЛ. „ЦАР АСЕН“ №24, ТЕЛ.: 261 477

ПРИЕМНО ВРЕМЕ: ВСЕКИ ДЕН ОТ 10.00 ДО 14.00 ЧАСА

ВЕСТНИКА МОЖЕ ДА НАМЕРИТЕ В ИНТЕРНЕТ НА АДРЕС: www.pu.uni-plovdiv.bg:8080/, www.fmi-plovdiv.org

Електронният вариант се прави от СТЕФАН ДЖУКЕЛОВ

Текстове и мнения изпращайте на e-mail: vestnik@pu.acad.bg; vestnik_pu@abv.bg